

**Міністерство освіти і науки
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Інститут мистецтв
Кафедра музикознавства та методики музичного виховання**

Палійчук Ірина Степанівна

ПРАКТИКУМ З КУРСУ «ТЕОРІЯ МУЗИКИ»

Навчально-методичний посібник

для студентів за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

Івано-Франківськ

2013

УДК 781

ББК 85.31

П 14

Затверджено та рекомендовано до друку науково-методичною радою Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 6 від 13.03.2013)

Палійчук І. С. Практикум з курсу «Теорія музики» : навчально-методичний посібник для студентів першого курсу за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» / І. С. Палійчук. – Івано-Франківськ, 2013. – 69 с.

У практикумі запропоновано опис навчальної дисципліни, програму, методичні рекомендації до завдань із курсу «Теорія музики», а також представлено їх різні форми – тести, ККР, вправи для гри на фортепіано, призначені для вироблення в студентів навиків узагальнення, закріплення і систематизації отриманих теоретичних знань із предмета, а також здійснення поточного та підсумкового контролю.

Рецензенти:

Толошняк Н. А. кандидат мистецтвознавства, доцент

Волощук Ю. І. кандидат мистецтвознавства, доцент

Зміст

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Опис навчальної дисципліни	7
3. Програма курсу «Теорія музики».....	8
4. Методичні рекомендації до практичних завдань із предмета «Теорія музики»	12
5. Тестові завдання	15
6. Завдання для ККР	44
7. Практичні завдання для гри на фортепіано.....	63
8. Рекомендована література.....	67

1. Пояснювальна записка

Музичне мистецтво характеризується здатністю відобразити різноманітні життєві явища у звукових художніх образах, що виявляє його сутність як унікального явища культури кожного народу. Серед багатьох дисциплін, які вивчають цю галузь мистецтва у різних її аспектах, важливе місце належить циклу музично-теоретичних предметів, що складають загальну теорію музики. До них належать сольфеджіо (дисципліна, спрямована розвиток музичного слуху студентів, пам'яті, аналітичного мислення), гармонія (вчення про інтервальну (звуквисотну) структуру акордової вертикалі в їх послідовних зв'язках за правилами голосоведення), аналіз музичних творів (принципи формоутворення в музиці), поліфонія (наука про побудову лінійно-мелодичних структур в їх контрапунктичному (інтервальному та акордовому) взаємозв'язку), інструментознавство (генеза та еволюція інструментарію) та інші.

У навчальний цикл музично-теоретичних дисциплін входить **курс «Теорія музики»**, що є основоположною складовою фахової підготовки студентів музичних навчальних закладів, а також першим кроком в досягненні та вивченні вищезгаданих предметів.

Мета дисципліни полягає у здобутті студентами теоретичних знань та практичних навичок з основ теорії музики, необхідних для формування висококваліфікованого педагога-музиканта до майбутньої роботи в музичних навчальних закладах, виконавських колективах.

У процесі вивчення курсу студенти отримують базові знання з музичної фонетики («Музичний звук», «Музична система», «Інтервали», «Акорди»), нотної графіки («Історія нотного письма», «Нотне письмо», «Знаки спрощення та скорочення нотного письма», «Темп. Динаміка», «Мелізми»), музичної морфології («Ритм», «Метр», «Лад. Тональність», «Монодичні ладові системи», «Ладогармонічна система», «Мажоро-мінорна система», «Системи тональностей», «Хроматика», «Мелодія», «Музичні

склади та фактура»), музичної форми (період), які є основою для практичного освоєння елементів музичної мови та їх взаємодії на основі метроритму, ладотональності й форми.

Теоретичний матеріал слід опрацьовувати на основі виконання усних та письмових завдань, гри на фортепіано, аналізу елементів музичної мови й форми, залучаючи в якості прикладів твори зарубіжних та українських композиторів різних стильових епох.

У результаті вивчення дисципліни «Теорія музики» студент повинен **знати:**

- теоретичний матеріал курсу в повному обсязі;
- основну термінологію, яка використовується у професійній музичній культурі;
- дослідження в теоретичному музикознавстві з проблем вивчення теорії музики;
- основну й допоміжну літературу з названого курсу.

вміти:

- застосовувати базисні знання з предмета «Теорія музики» на практиці;
- пов'язувати теоретичний матеріал із музично-слуховим досвідом (сольфеджіо та історією музики);
- виконувати письмові завдання, володіючи навиками точного запису нотного тексту;
- заграли на фортепіано всі елементи музичної мови, діатонічні та модулюючі секвенції, акордові послідовності;
- аналізувати мелодії чи фрагменти музичного твору;
- працювати з базовою та додатковою літературою, нотним текстом.

Якість закріплення теоретичного матеріалу перевіряється на основі **усних та письмових завдань** (побудова і запис звукорядів – обертонових, діатонічних, хроматичних, штучних; інтервалів і акордів – окремих та в ланцюжках, в тональності й від звука – нестійких і дисонуючих із

розв'язанням; вправи на транспозицію; групування тривалостей згідно з традиціями, що склалися в інструментальній та вокальній музиці тощо), **гри на фортепіано** (вищезгаданих звукорядів, інтервалів, акордів, секвенцій, мелодій із мелізмами, знаками скорочення і спрощення нотного запису, акордових ланцюжків тощо), а також аналізу елементів музичної мови та форми на прикладах різножанрової творчості українських та зарубіжних композиторів.

Для поточного та підсумкового контролю знань із курсу «Теорія музики» рекомендовано використовувати **тестові завдання** та **комплексні контрольні роботи** для виявлення залишкових знань студентів, що мають пізнавальну цінність і виховний потенціал, спрямовані на розвиток в учнів логічного та аналітичного мислення. Крім того, тестові завдання можуть стати посібником для самопідготовки студентів не тільки для контрольної роботи, але й до іспиту з предмета.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 0202 Мистецтво	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 8		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 123		I, II-й	I, II-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 34; 36 самостійної роботи студента – 24; 29	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		__ год.	__ год.
		Практичні, семінарські	
		70 год.	24 год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
53 год.	99 год.		
Індивідуальні завдання:			
__ год.			
Вид контролю: I семестр – екзамен II семестр – екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 57% : 43%
для заочної форми навчання – 20% : 80%

3. Програма курсу «Теорія музики»

1-й курс Модуль 1

I семестр

Змістовий модуль 1. Музична фонетика та нотна графіка

Тема 1. Вступ. Музичний звук та його властивості.

Музика як вид мистецтва. Мета і завдання курсу "Теорія музики" в комплексі музично-теоретичних дисциплін. Характеристика музичного звука: висота, тривалість, гучність, тембр. Обертони. Натуральний звукоряд. Явище резонансу та його значення в музичній практиці.

Тема 2. Музична система та її елементи.

Музична система. Визначення. Елементи музичної системи: ступені (основні й похідні), звукоряд, діапазон, регістри, октави.

Тема 3. Музичний стрій.

Музичний стрій. Визначення. Піфагорів стрій. Характерні ознаки чистого строю. Історія формування та особливості хроматико-енгармонічного (рівномірно-темперованого строю). Явище енгармонізму. Музичний стрій та виконавська практика. Камертон.

Тема 4. Нотне письмо.

Нотне письмо. Визначення. Історія розвитку музичної нотації. Сучасна нотація та її елементи: ноти, нотоносець, тактова риска, знаки альтерації, літерне та складове позначення звуків, знаки збільшення тривалостей, види пауз. Системи ключів "До", "Соль", "Фа". Форми запису багатоголосної музики. Хорова, оркестрова й ансамблева партитури.

Змістовий модуль 2. Ритм. Метр. Розмір. Темп.

Тема 5. Ритм.

Визначення ритму. Ритм як один із засобів музичної виразності. Основні ритмічні одиниці: ціла, половинна, четвртна, восьма, шістнадцята, тридцять друга. Особливі види ритмічного поділу: тріоль, квінтось, септось, дуось, квартось та ін. Ритмічний малюнок. Поліритмія.

Тема 6. Метр. Розмір.

Визначення метру. Різновиди метру та їх аналоги з віршованими стопами. Регулярний метр. Вільний метр. Такт, тактова риска, затакт.

Визначення розміру. Види розміру та схеми тактування. Прості розміри (дво- та тридольні). Складні розміри (чотири-, шести-, дев'яти- та дванадцятидольні). Змішані розміри (п'яти-, семи- та одинадцятидольні). Змінні розміри та їх види: рівномірно-змінні й нерівномірно-змінні. Поліметрія. Групування. Визначення. Основні принципи групування в інструментальній музиці: групування у простих розмірах; групування у складних розмірах. Групування у вокальній музиці.

Тема 7. Взаємодія метру і ритму. Синкопа. Геміола.

Поняття метроритму. Синкопа та її види: міжтактова синкопа; внутрішньотактова синкопа та її види – міждольова та внутрішньо дольова. Геміола. Різні види ритмічного руху: рівномірний, пунктирний, остинатний та ін. Значення ритму й метру в музиці.

Тема 8. Темп. Динаміка. Агогіка. Артикуляція.

Темп. Запис темпу. Метроном. Агогіка. Динамічні відтінки та їх позначення. Артикуляція.

Змістовий модуль 3. Лад. Тональність.

Тема 9. Лад та його елементи.

Лад. Елементи ладу. Поняття стійкості та нестійкості: стійкі ступені; нестійкі ступені; тяжіння та розв'язання нестійких ступенів у стійкі. Гама. Визначення. Назва ступенів гами.

Тема 10. Мажорний лад та його види.

Мажорний лад. Визначення.

Види мажорного ладу: натуральний мажор, його будова; гармонічний мажор, його будова; мелодичний мажор, його будова. порівняльна характеристика тетраходів всіх видів мажорного ладу.

Тема 11. Мінорний лад та його види.

Мінорний лад. Визначення. Види мінорного ладу: натуральний мінор, його будова; гармонічний мінор, його будова; мелодичний мінор, його будова. Порівняльна характеристика тетраходів всіх видів мінорного ладу.

Тема 12. Тональність. Співвідношення тональностей.

Тональність. Визначення. Позначення. Квінтове коло мажорних тональностей. Квінтове коло мінорних тональностей. Енгармонічно рівні тональності мажору і мінору.

Тема 13. Співвідношення тональностей.

Паралельні тональності. Однойменні тональності.
Однотерцеві тональності.

Змістовий модуль 4. Інтервали

Тема 14. Класифікація інтервалів.

Інтервали. Визначення, назви, позначення. Класифікація інтервалів: прості й складені інтервали; мелодичні, гармонічні (фонізм, консонанси й дисонанси); акустичні й ладові (стійкі, нестійкі; діатонічні, хроматичні). Обернення інтервалів. Енгармонічні інтервали.

Тема 15. Інтервали на ступенях натуральних ладів.

Інтервали на ступенях натурального мажору та мінору. Розв'язання нестійких та дисонуючих інтервалів.

Тема 16. Інтервали на ступенях гармонічних ладів.

Характерні інтервали гармонічних ладів: зб.2., зм.7., зм.4., зб.5. Тритони (дві пари). Розв'язання в мажорі та мінорі. Виразові можливості мелодичних та гармонічних інтервалів.

1-й курс Модуль 2

II семестр

Змістовий модуль 1. Діатоніка. Лади народної та професійної музики.

Тема 1. Діатоніка. Лади народної музики.

Загальна характеристика еволюції ладу як музичного явища. Неповні ладові структури: трихорди, тетрахорди, пентахорди. Пентатоніка та її види: мажорна, мінорна. Діатоніка. Види тетрахордів. Семиступеневі діатонічні лади.

Тема 2. Лади професійної музики.

Мажор та мінор із двома збільшеними секундами. Змінні лади. Мажоро-мінор. Штучні лади професійної музики: збільшений (цілотнова гама), зменшений (гама М. Римського-Корсакова) лади та їх використання в музиці.

Змістовий модуль 2. Акорди.

Тема 3. Акорди. Класифікація акордів.

Співзвуччя та акорд. Визначення, назви й позначення акордів терцевої структури (тризвуки, септакорди, нонакорди). Акорди нетерцевої будови. Класифікація акордів: консонуючі та дисонуючі; діатонічні та хроматичні; стійкі та нестійкі. Основний вид акорду та його обернення. Виклад акордів (повний, неповний).

Тема 4. Тризвуки та їх види. Тризвуки в тональності та від звука.

Чотири види тризвуків – визначення, позначення та структура. Обернення тризвуків – визначення, позначення, інтервальна структура. Головні та побічні тризвуки ладу. Розв’язання побічних тризвуків та їх обернень в натуральному і гармонічному мажорі й мінорі. Енгармонізм обернень збільшеного тризвука.

Тема 4. Септакорди та їх види. Септакорди в тональності та від звука.

Сім видів септакордів – визначення, позначення, структура. Обернення септакордів – визначення, позначення, інтервальна структура. Головні та побічні септакорди мажору й мінору. Розв’язання D_7 , VII_7 , II_7 та їх обернень. Енгармонізм з VII_7 . Способи розв’язання побічних септакордів. Виразові властивості акордів.

Змістовий модуль 3. Хроматика.**Тема 5. Хроматизм.**

Хроматизм та його види: прохідний, допоміжний та модуляційний. Хроматична гама. Правопис хроматичної гами мажору та мінору.

Тема 6. Ладова альтерація.

Ладова альтерація в мажорі та мінорі. Хроматичні інтервали на ступенях альтерованих ладів. Розв’язання хроматичних інтервалів, їх роль в музиці. Діатонічна спорідненість тональностей (перший ступінь споріднення). Модуляція та її види: відхилення, модуляція-перехід, співставлення.

Змістовий модуль 4. Нотна графіка. Музичний склад. Музичний синтаксис.**Тема 7. Транспозиція та її види.**

Транспозиція. Використання транспозиції у музичній практиці. Транспонуючі інструменти. Способи транспонування: транспозиція за допомогою заміни ключа; транспозиція на хроматичний півтон (зб.1); транспозиція шляхом переносу нотного тексту на певний інтервал. Транспонуючі інструменти симфонічного оркестру.

Тема 8. Мелодія. Фактура.

Мелодія та її основні компоненти. Вокальна та інструментальна мелодії.

Структура мелодії. Каденції та їх класифікація. Принципи розвитку мелодії. Види фактури. Одноголосся. Багатоголосна фактура та її види: гетерофонія; поліфонія; гомофонія.

Тема 8. Секвенція та її види.

Секвенція та її елементи. Класифікація секвенцій: за напрямом руху; за ладотональними ознаками. Діатонічні (тональні) секвенції. Модулюючі секвенції та їх види: хроматичні секвенції; транспонуючі секвенції. Секвенція як один із яскравих засобів розвитку музичного матеріалу.

Тема 8. Знаки спрощення та скорочення нотного письма. Мелізми.
Знаки спрощення та скорочення нотного письма. Мелізми як важливий елемент орнаментики. Запис та розшифровка мелізмів у музиці різних стилів: форшлаг, мордент, групето, трель, нахшлаг.

Тема 9. Музичний синтаксис. Період.

Структурованість музичного твору. Період та його будова. Види періоду: квадратний, неквадратний, розширений, доповнений, скорочений, повторної і неповторної будови, єдиної будови, однотональний та модулюючий. Синтаксичні структури: періодичність, підсумування, дроблення, дроблення з підсумуванням.

4. Методичні рекомендації до практичних завдань із предмета «Теорія музики»

«Теорія музики» є важливою складовою в системі музично-теоретичного циклу. Її зміст охоплює елементарні відомості з курсів гармонії, поліфонії, музичної акустики, аналізу музичних творів, інструментознавства. Тому для якісного вивчення та засвоєння цієї дисципліни слід використовувати різні види практичних занять. У пропонованому практикумі представлено тести, завдання для ККР, вправи для гри на фортепіано, призначені для вироблення в студентів навиків узагальнення, закріплення і систематизації отриманих теоретичних знань із навчальної дисципліни, а також здійснення поточного та підсумкового контролю.

Педагогічний контроль виконує цілий ряд функцій у навчальному процесі – оціночну, стимулюючу, розвиваючу, діагностичну, виховну та ін. Процес контролю є однією із найбільш відповідальних операцій у навчанні, пов'язаної з гострими психологічними ситуаціями, як для учнів, так і для

викладача. Його правильна постановка сприяє покращенню якості підготовки спеціалістів.

У педагогічному процесі розрізняють декілька видів контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий і випускний. Систему контролю утворюють екзамени і заліки, усне опитування, контрольні роботи, колоквиуми, реферати, семінари. Вибір форм контролю залежить від мети, змісту, методів заняття та календарно-тематичного планування дисципліни.

Однією з форм тематичного контролю, який визначає рівень і якість знань, отриманих студентами під час вивчення тієї чи іншої теми, є тести. Це досить короткі випробовування, що дозволяють за порівняно короткі проміжки часу перевірити викладачами та учнями результативність пізнавальної діяльності, тобто визначити ступінь і якість досягнення кожним студентом цілей навчання. Тести призначені для того, щоб оцінити успішність оволодіння конкретними знаннями і навіть окремими розділами навчальних дисциплін, і є більш об'єктивним показником навченості, ніж оцінка.

Для того, щоб правильно відповісти на питання, що входять у тест з елементарної теорії музики, необхідні знання конкретних фактів: термінів, різновидів засобів музичної виразності, їх структур та ін.

У пропонованому практикумі авторкою представлено пакет **тематичних тестових завдань**, спрямованих на засвоєння студентами у повному обсязі теоретичного матеріалу курсу «Теорія музики». Вони охоплюють теми «Музичний звук. Музичний стрій. Музична система». «Нотне письмо. Історія нотного письма. Форми запису багатоголосної музики». «Ритм. Метр. Розмір». «Темп. Динаміка. Агогіка. Артикуляція». «Лад та його елементи. Мажор та мінор, їх види». «Тональність. Квінтове коло тональностей. Співвідношення тональностей». «Інтервали. Класифікація інтервалів. Інтервали на ступенях натуральних та гармонічних ладів». «Лади народної та професійної музики». «Акорди. Тризвуки, септакорди та їх види». «Головні септакорди з розв'язанням (D₇, VII₇, II₇)».

«Хроматизм, його види. Хроматична гама мажору та мінору. Ладова альтерація у мажорі та мінорі. Тональності I ступеня споріднення». «Транспозиція. Мелодія. Фактура. Секвенції». «Знаки скорочення та спрощення нотного письма». «Мелізми. Музичний синтаксис. Період».

Структура завдань ґрунтується на одній із традиційних форм тесту, що являє собою наявність чотирьох можливих варіантів відповідей на поставлене запитання. Перед студентом стоїть завдання вибору правильної відповіді, яка позначена літерою української абетки – а, б, в, г. Всі завдання та відповіді дані в текстовому варіанті.

Порядок чергування тестів у цій методичній розробці відповідає програмним вимогам курсу «Теорія музики».

У процесі засвоєння музично-теоретичних дисциплін тестування, як форма контролю успішності з одного боку, і як перевірка власних знань під час самотестування з іншого, займає важливе місце.

До засобів діагностики якості вищої освіти відносяться комплексні контрольні роботи (ККР) із фундаментальних та фахових дисциплін. Це сукупність формалізованих завдань, виконання яких потребує уміння застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни. При їх вирішенні студент повинен продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову, креативну діяльність.

ККР є засобом діагностики навчальних досягнень студентів, що використовується з метою оцінки залишкового рівня умінь і здатностей під час проведення акредитаційної експертизи та інших видів контролю для усіх дисциплін, передбачених навчальним планом. ККР можуть застосовуватись також для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів із предмета, якщо він передбачений у формі екзамену.

Авторкою запропоновано **завдання для ККР**, призначені для виявлення залишкових знань студентів із курсу «Теорія музики». Їх структуру складають письмові завдання та вправи для гри на фортепіано. Письмові завдання передбачають аналіз нотного тексту та побудову

звукорядів, інтервалів, акордів у тональностях і від нот, опанування форм запису багатоголосної музики, запис звуків і мелодій у різних ключах, групування в інструментальній музиці та ін.

Грамотне виконання письмових робіт виховує практичні навички оформлення нотного тексту під час запису диктантів, завдань із гармонії.

Викладання «Теорії музики» упродовж усього курсу повинне бути пов'язане зі слуховим сприйняттям музики. Це виключає можливість формального відношення до вивчення названого предмета. Тому пояснення теми слід розпочинати з демонстрації певного музичного явища. Тобто, звучання формулювання, визначення, будь-якого правила недопустиме без слухового усвідомлення його змісту.

Музичні приклади для ілюстрації теоретичного положення повинні опиратися на знайомий музичний матеріал, тобто ту музичну культуру, яка оточує і на якій виховується слух студента – народна музика, композиторська творчість.

Гра різнорідних вправ на фортепіано, зокрема, акордових послідовностей, допоможе не тільки практично засвоїти теоретичний курс, але й сприятиме розвитку музичного слуху, музичних слухових уявлень, оволодінню інструментом. Виконання прикладів із музичної літератури розвине відчуття стилю, жанру, підійме загальний художньоестетичний рівень студентів.

Отже, запропоновані практичні завдання мають за мету перевірити рівень підготовки учнів до виконання конкретної роботи та забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та студентами у процесі навчання.

5. Тестові завдання

I семестр

Тема: Музичний звук. Музичний стрій. Музична система.

1. Музичний звук, на відміну від шумового, характеризують:

- а) 2 властивості;
  - б) 3 властивості;
  - в) 4 властивості;
  - г) 5 властивостей.
2. Гучність звука вимірюється:
- а) герцами (Гц);
  - б) кілогерцами (кГц);
  - в) децибелами (дБ);
  - г) фонами.
3. Гучність звука залежить від:
- а) амплітуди коливань;
  - б) частоти коливань пружного тіла;
  - в) величини і пружності струни;
  - г) забарвлення.
4. Французьке слово "timbre" використовується теорію музики у значенні:
- а) "тембр";
  - б) "тамбурин";
  - в) танець;
  - г) такт.
5. На тембр звуку впливають:
- а) динамічні відтінки;
  - б) чисті тони (без будь-яких призвуків);
  - в) накладання верхніх обертонів на основний тон;
  - г) тривалість коливань пружного тіла.
6. Термін "обертон" означає:
- а) понижений музичний тон;
  - б) натуральний призвук, що звучить вище основного тону;
  - в) інфразвук, що є за межею слухового сприйняття людини;
  - г) чвертьтон.
7. Загальний обсяг сучасної музичної системи охоплює:
- а) 65-72 звуки;
  - б) 85-92 звуки;
  - в) 105-202 звуки;
  - г) 85-90 звуків.
8. Ділянка музичного звукоряду, позначена тембровою і звуковисотною однорідністю, має визначення:

- а) інтервал;
- б) регістр;
- в) консонанс;
- г) стрій.

9. Сучасна музична система налічує неповних:

- а) 7 октав;
- б) 9 октав;
- в) 11 октав;
- г) 13 октав.

10. Звук "ля-бемоль" позначають як:

- а) aes;
- б) ais;
- в) as;
- г) a.

11. Піфагорів стрій утворений на основі:

- а) інтервалу між 1-м і 2-м обертонами натурального звукоряду;
- б) акустично чистої октави;
- в) акустично чистої квінти;
- г) енгармонізму звуків.

12. Математично вирахована піфагорова кома – величина, що дорівнює:

- а) $1/100$ долі музичного тону;
- б) $1/9$ тону;
- в) $1/10$ тону;
- г) $0,9$ тону.

13. Гармонічний стрій у музичній практиці XVI–XVII століть називають:

- а) чистим;
- б) акустичним;
- в) обертоновим;
- г) темперованим.

14. Наукове обґрунтування рівномірно-темперованого строю у музичному мистецтві вперше здійснив:

- а) Джованні Лафранко ("Іскри музики", 1553 р.);
- б) Джозефо Царліно;
- в) Гвідо Аретинський;
- г) Жан Філіп Рамо.

15. Камертон – це технічний винахід:
- а) російського акустика М. Гарбузова;
  - б) німецького майстра Й. М. Мельцеля;
  - в) англійського вченого Дж. Шора;
  - г) українського теоретика М. Дилецького.

Тема: Нотне письмо. Історія нотного письма. Форми запису багатоголосної музики.

1. Нота – це знак для запису музики, за допомогою якого позначаються:
  - а) швидкість виконання твору;
  - б) висота і тривалість звука;
  - в) динамічні відтінки;
  - г) артикуляційно-штрихові прийоми.

2. Нитка – це одна лінія у партитурі, призначена для запису:
  - а) партії ударних інструментів без визначеної висоти;
  - б) дерев'яних духових інструментів;
  - в) арфи;
  - г) литавр.

3. Нотоносець (нотний стан) не відображає висоти жодного звука без:
  - а) записаної на його лінії ноти;
  - б) зображення ключа;
  - в) ключових знаків;
  - г) розміру.

4. Пряма аколада в оркестровій партитурі використовується для запису:
  - а) арфи і фортепіано;
  - б) вокаліста-соліста;
  - в) однорідних інструментів;
  - г) ударних інструментів.

4. Фермата – це знак, який у музичній нотації використовується для:
  - а) подовження тривалості;
  - б) скорочення тривалості;
  - в) уривчастого виконання звуків;
  - г) повторення музичної побудови.

5. Ціла пауза записується:
  - а) на третьому полі;
  - б) над третьою лінійкою;
  - в) під четвертою лінійкою;

- г) на четвертому полі.
6. Ключ До на третій лінійці нотного стану називається:
- а) мецо-сопрановим;
  - б) альтовим;
  - в) баритоновим;
  - г) старофранцузьким.
7. Альтовий ключ на нотоносці позначає:
- а) найнижчий звук струнного альту ("до" малої октави);
  - б) звук "до" першої октави;
  - в) звук "фа" малої октави;
  - г) звук "соль" першої октави.
8. Ключ Соль на першій лінії нотного стану має назву:
- а) скрипковий;
  - б) теноровий;
  - в) старофранцузький;
  - г) басопродондовий.
9. До так званих аретинських складів належать:
- а) склад "До";
  - б) склад "Сі-бемоль";
  - в) ut, re, mi, fa, sol, la;
  - г) склад "Сі".
10. Невми – це:
- а) стародавні символічні знаки запису конкретної висоти звуків;
  - б) окремі поспівки, з яких складалася мелодія;
  - в) знаки давньоруської крюкової нотації;
  - г) елементи мензуральної нотації.
11. На початку ХІ століття реформу нотного письма здійснив:
- а) Преторіус;
  - б) Гвідо д'Ареццо;
  - в) Піфагор;
  - г) Леонін і Перотін.
12. Мензуральна нотація (ХІІІ-ХVІ ст.ст.) не користувалась позначенням:
- а) тривалості звуків;
  - б) висоти звуків;
  - в) тактів та темпу;
  - г) alla breve.

13. Крюки – це:
- а) знаки давньоруської знаменної нотації;
  - б) знаки мензуральної нотації;
  - в) цифрований бас;
  - г) органум.
14. Тактова риска з'явилася у музичній нотації:
- а) в епоху Середньовіччя;
  - б) в античній Греції;
  - в) у XVI столітті;
  - г) у XVIII столітті.
15. Усі оркестрові партії в партитурі об'єднуються:
- а) спільною аколодою;
  - б) спільними ключовими знаками;
  - в) фігурною аколодою;
  - г) початковою тактовою рисою.

Тема: Ритм. Метр. Розмір.

1. Грецьке слово "ритм" означає:
- а) "течія, текучий";
  - б) "рисунок";
  - в) "розмір";
  - г) "різко".
2. Незмінне повторення однієї й тієї ж ритмічної групи або однакової тривалості має визначення:
- а) пунктирний ритм;
  - б) остинатний ритм;
  - в) жанрово-характерний ритм;
  - г) чіткий ритм.
3. Основний або бінарний поділ тривалостей – це поділ кожної тривалості на:
- а) "два";
  - б) "три";
  - в) "чотири";
  - г) "п'ять".
4. Дуоль – особливий ритмічний поділ ... тривалості на 2 рівні частини:
- а) дводольної;

- б) неподільної;
  - в) тридольної в своїй основі;
  - г) цілої.
5. Квінтоль, секстоль, септоль записується нотами, тривалість яких у .... рази менша від основної:
- а) чотири;
  - б) шість;
  - в) сім;
  - г) п'ять.
6. Стале, строго періодичне чергування рівновеликих сильних і слабких долей є визначенням:
- а) однорідного темпу;
  - б) музичного метру;
  - в) остинатного ритму;
  - г) простого розміру.
7. Котрий із музичних метрів знаходить своє підтвердження у багатьох природних та життєвих явищах?
- а) тридольний;
  - б) змінний;
  - в) дводольний;
  - г) рівномірно-змінний.
8. Два розміри, що виписані на початку нотного стану, вказують на:
- а) поліметрію;
  - б) рівномірно-змінний метр;
  - в) нерівномірно-змінний метр;
  - г) поліритмію.
9. Затакт (нім. Auftakt) – неповний перший такт, який розпочинається із:
- а) слабкої долі;
  - б) сильної долі;
  - в) відносно сильної долі;
  - г) метричного акценту.
10. Знаменник у записі музичного розміру визначає:
- а) кількість долей у такті;
  - б) тривалість основної долі;
  - в) кількість тактів, через яку змінюється розмір у творі;
  - г) характер звучання музики.
11. Виділіть варіант, у якому всі розміри є мішаними:

- а) $4/4$, $11/4$, $5/4$, $7/8$;
- б) $9/16$, $12/8$, $5/8$, $6/4$;
- в) $7/4$, $5/8$, $7/8$, $5/4$;
- г) $3/8$, $5/8$, $6/8$, $9/8$.

12. Групування в інструментальній музиці здійснюється на основі:

- а) розміру;
- б) темпу;
- в) ритму;
- г) агогіки.

13. Скільки ритмічних груп містить такт із розміром $6/8$?

- а) дві;
- б) три;
- в) шість;
- г) вісім.

14. Поява дводольних мотивів у тридольних тактах називається:

- а) геміолою;
- б) пунктирним ритмом;
- в) синкопою;
- г) поліритмією.

15. Міждольова та внутрішньодольова синкопи є різновидами:

- а) міжтактової синкопи;
- б) внутрішньотактової синкопи;
- в) геміоли;
- г) артикуляційного штриха *staccato*.

Тема: Темп. Динаміка. Агогіка. Артикуляція.

1. Метроном – прилад-маятник, винайдений для визначення темпу:

- а) англійським вченим Дж. Шором;
- б) скрипковим кременським майстром А. Страдіварі;
- в) віденським механіком Й. Мельцелем;
- г) російським акустиком М. Гарбузовим.

2. *Moderato* належить до ... темпів:

- а) дуже повільних;
- б) помірних;
- в) дуже швидких;
- г) повільних.

3. Італійський термін для позначення темпу *pesante* перекладається як:
  - а) "повільно";
  - б) "легко";
  - в) "швидко";
  - г) "важко".

4. Зміни гучності звуків у музичній практиці називаються:
  - а) динамічними відтінками;
  - б) децибелами;
  - в) герцами;
  - г) агогікою.

5. Раптову зміну гучності у музичному творі позначають італійським словом:
  - а) *mezzo forte*;
  - б) *subito*;
  - в) *crescendo*;
  - г) *smorzando*.

6. *Roso a roso* (поко а поко) – італійський вираз, який означає:
  - а) весь час;
  - б) ледь-ледь;
  - в) більш-менш;
  - г) мало-помалу.

7. Італійське слово *sempre* дослівно означає:
  - а) доволі;
  - б) завжди;
  - в) поступово;
  - г) дуже.

8. Агогіка (від грец. "відведення", "віднесення") – це:
  - а) дотримання основного темпу;
  - б) зміна штрихів у творі;
  - в) відхилення від основного темпу;
  - г) спосіб звуковидобування.

9. *Ritenuto* – італійський термін, який у нотному тексті зазначає:
  - а) раптове агогічне сповільнення;
  - б) вільні темпові зрушення;
  - в) поступове сповільнення руху;
  - г) поживлення руху.

10. Спосіб видобування звука називається:

- а) артикуляцією;
  - б) агогікою;
  - в) мелізматикою;
  - г) темпом.
11. Кли́н над овалом ноти використовується для позначення:
- а) стакато;
  - б) щипкового штриха *pizzicato*;
  - в) різкого, гострого, уривчастого акценту;
  - г) подвійного стакато.
12. *Staccato* (стакато) – це:
- а) м'який акцент;
  - б) агогічний відтінок;
  - в) зв'язне виконання музики;
  - г) легкий уривчастий акцент.
13. *Accelerando* (аччелерандо) – італійський термін для позначення:
- а) артикуляційного штриха;
  - б) посилення динаміки;
  - в) темпового зрушення;
  - г) сповільнення руху.
14. Поступовому динамічному згасанню гучності відповідає термін:
- а) *allargando*;
  - б) *mezzo forte*;
  - в) *sforzando*;
  - г) *smorzando*.
15. Агогічне позначення *con moto* перекладається як:
- а) "рухливо" або "з рухом";
  - б) "із наголошенням";
  - в) "без кінця";
  - г) "більш рухливо".

Тема: Лад та його елементи. Мажор та мінор, їх види.

1. Ладове розв'язання – це:
- а) очікування переходу від нестійких ступенів до стійких;
  - б) перехід нестійких ступенів у стійкі;
  - в) перехід головних ступенів у побічні;
  - г) підвищення або пониження стійких ступенів.

2. Стійкими ступенями у ладовому звукоряді є:
  - а) I, IV, V;
  - б) I, III, V;
  - в) II, IV, VI VII;
  - г) I, II, V.

3. Гама – це є:
  - а) поступенева "демонстрація" тональності в межах октави (кількох октав);
  - б) друга літера грецького алфавіту;
  - в) назва I ступеня ладового звукоряду;
  - г) назва головних ступенів ладового звукоряду.

4. Найгостріше тяжіння до тоніки спричиняє ... ступінь ладу:
  - а) VII;
  - б) VI;
  - в) II;
  - г) III.

5. "Нижньою домінантою" іноді називають ... ступінь ладу:
  - а) III;
  - б) V;
  - в) VII;
  - г) IV.

6. Шостий ступінь ладу називається:
  - а) медіантою;
  - б) нижньою медіантою;
  - в) субдомінантою;
  - г) домінантою.

7. Головними тризвуками ладу називаються тризвуки, побудовані на:
  - а) стійких ступенях;
  - б) побічних ступенях;
  - в) головних ступенях;
  - г) хроматичних ступенях.

8. Побічні тризвуки будуються на ... ступенях ладу:
  - а) I, II, IV, VI, VII;
  - б) II, III, IV, V;
  - в) I, III, V;
  - г) II, III, VI, VII.

9. Тетрахорд – це звукоряд із ... звуків:

- а) 4;
  - б) 5;
  - в) 8;
  - г) 3.
10. Верхній тетрахорд утворюють ступені:
- а) III, IV, V, VI, VII;
  - б) IV, V, VI, VII;
  - в) I, II, III, IV;
  - г) VI, VII I, II.
11. Мажор – це лад, в якому між тонікою та III ступенем утворюється інтервал:
- а) м.3;
  - б) ч.5;
  - в) в.3;
  - г) зб.3.
12. Гармонічний мажор – це такий вид мажору, де у висхідному і низхідному русі:
- а) понижується VII ступінь;
  - б) підвищується VII ступінь;
  - в) понижується VI ступінь;
  - г) понижуються VI і VII ступенів.
13. Мінор – це лад, в основі якого лежить:
- а) зменшений тризвук;
  - б) мінорний тризвук;
  - в) збільшений тризвук;
  - г) мажорний тризвук.
14. У мелодичному виді мінору у висхідному русі:
- а) підвищується VI і VII ступені;
  - б) понижується VI ступінь;
  - в) понижується VI і VII ступені;
  - г) підвищується VII ступінь.
15. Півтора тону утворюється у верхньому тетрахорді:
- а) натурального мажору та гармонічного мінору;
  - б) мелодичних видів мажору та мінору;
  - в) тільки гармонічного виду мажору;
  - г) гармонічних видів мажору та мінору.

Тема: Тональність. Квінтове коло тональностей. Співвідношення тональностей.

1. Висотне положення ладу в музичній системі – це теоретичне визначення:
  - а) гама;
  - б) тональності;
  - в) напрямку мелодичного руху;
  - г) транспозиції.

2. Останній ключовий знак мажорної бемольної тональності вказує на її ... ступінь:
  - а) перший;
  - б) третій;
  - в) четвертий;
  - г) шостий.

3. 5-й "крок" вниз від звуку "До" у квінтовому колі приводить до тоніки тональності:
  - а) As-dur;
  - б) b-moll;
  - в) f-moll;
  - г) Des-dur.

4. У квінтовому колі наступною тональністю за dis-moll'ем є:
  - а) gis-moll;
  - б) ais-moll;
  - в) as-moll;
  - г) fis-moll.

5. Тональність, яка маж біля ключа 5 дієзів це:
  - а) H-dur;
  - б) cis-moll;
  - в) Cis-dur;
  - г) dis-moll.

6. Останнім приключевим знаком у тональності es-moll є:
  - а) мі-бемоль;
  - б) ре-бемоль;
  - в) фа-бемоль;
  - г) до-бемоль.

7. Тональності, однакові за звучанням (висотою), але різні за записом, назвою тонік і ключовими знаками, називаються:

- а) однойменними;
  - б) паралельними;
  - в) енгармонічними;
  - г) однотерцевими.
8. У музичній практиці використовуються ... пари енгармонічних тональностей:
- а) 6;
  - б) 3;
  - в) 2;
  - г) 4.
9. Тональності мажору і мінору, в яких однакові ключові знаки, але різні тоніки і лади, є:
- а) однойменно-змінними;
  - б) однойменними;
  - в) однотерцевими;
  - г) паралельними.
10. Паралельною до тональності А-dur є тональність:
- а) а-moll;
  - б) f-moll;
  - в) fis-moll;
  - г) Fis-dur.
11. Паралельною до тональності с-moll є тональність:
- а) Es-dur;
  - б) E-dur;
  - в) C-dur;
  - г) es-moll.
12. В однойменних тональностях відрізняються:
- а) II, VI та VII ступені;
  - б) I, II та IV ступені;
  - в) III, VI та VII ступені;
  - г) I, IV та V ступені.
13. Вказати правильну пару однойменних тональностей:
- а) D-dur – dis-moll;
  - б) D-dur – d-moll;
  - в) E-dur – es-moll;
  - г) A-dur – As-dur.

14. Однотерцеві тональності – це тональності, що мають спільний ... ступінь:
- а) VI;
  - б) V;
  - в) I;
  - г) III.
15. Однотерцевими тональностями є:
- а) Ges-dur – g-moll;
  - б) e-moll – es-moll;
  - в) E-dur – e-moll;
  - г) C-dur – c-moll.

Тема: Інтервали. Класифікація інтервалів. Інтервали на ступенях натуральних та гармонічних ладів

1. Слово "інтервал" означає:
- а) довжина;
  - б) ширина;
  - в) відстань;
  - г) тривалість.
2. Нижній звук інтервалу називається:
- а) основою;
  - б) вершиною;
  - в) примією;
  - г) басом.
3. Інтервал септима охоплює:
- а) 7 ступенів;
  - б) 8 ступенів;
  - в) 9 ступенів;
  - г) 5 ступенів.
4. Тонові або якісні величини інтервалу вказує на:
- а) кількість ступенів звукоряду між основою та вершиною інтервалу;
  - б) кількість тонів і півтонів між основою та вершиною інтервалу;
  - в) консонансне звучання інтервалу;
  - г) форму викладу інтервалу (гармонічну, мелодичну).
5. Інтервали позначаються за допомогою:
- а) літери та цифри;

- б) двох літер
  - в) двох цифр;
  - г) дієза, бемоля та бекара.
6. Виділіть рядок, у якому всі інтервали є простими:
- а) м.9, м.2, м.7, м.3;
  - б) в.3, ч.1, ч.8, ч.5;
  - в) ч.4, ч.11, ч.15, м.2;
  - г) в.10, м.7, м.14, в.3.
7. Інтервал в.6 містить ... тонів:
- а) 4;
  - б) 4,5;
  - в) 5,5;
  - г) 6.
8. Децима – складений інтервал, який охоплює ... ступенів:
- а) 9;
  - б) 10;
  - в) 11;
  - г) 15.
9. Терцдецима – складений інтервал, який охоплює ... ступенів:
- а) 13;
  - б) 14;
  - в) 12.;
  - г) 3.
10. Мелодичний виклад інтервалу – виклад, коли звуки інтервалу звучать:
- а) послідовно;
  - б) одночасно;
  - в) дисонансно;
  - г) уривчасто.
11. До цілком досконалих консонансів належать:
- а) ч.1, ч.8;
  - б) ч.4, ч.5;
  - в) м.3, в.3, м.6, в.6;
  - г) ч.1, ч.8, м.3, в.3.
12. Діатонічні інтервали – інтервали, що утворилися між ... ступенями звукоряду:
- а) основними;
  - б) основним і хроматичним;

- в) хроматичними;
г) альтерованими.
13. Стійкий інтервал – інтервал, утворений ... ступенями ладу:
а) I і V;
б) II і V;
в) III і VI;
г) II і III.
14. У результаті обернення м.2 переходить у:
а) в.7;
б) м.7;
в) ч.8;
г) зм.7.
15. Вказати правильні пари енгармонічно рівних інтервалів:
а) зб.2 = в.3; зм.4 = м.3; зб.4 = зм.5;
б) зб.2 = м.3; зм.4 = в.3; зб.4 = зм.5;
в) зб.2 = зм.2; зм.4 = в.3; зб.4 = зм.5.
г) зб.2 = в.2; зм.4 = ч.4; зб.4 = ч.5.
16. Скільки в.3 будується на ступенях натурального мажору?
а) 3;
б) 4;
в) 5;
г) 7.
17. Діатонічні тритони у натуральному мажорі будуються на:
а) IV і VI ступенях;
б) II і VI ступенях;
в) тільки на VII ступені;
г) IV і VII ступенях.
18. Від II ступеня натурального мінору будується ... малих інтервалів:
а) 6;
б) 5;
в) 4;
г) 2.
19. У натуральному та гармонічному видах мінору будуються ... пари (пара) тритонів:
а) одна;
б) чотири;
в) три;
г) дві

20. На ступенях натурального мінору будуються ... м.б:
- 2;
  - 3;
  - 4;
  - 5.
21. Характерні інтервали, це інтервали, які будуються на ступенях:
- натурального мажору та гармонічного мінору;
  - тільки гармонічного мінору;
  - гармонічного видів мажору та мінору;
  - тільки гармонічного виду мажору.
22. Визначити тональності, в яких можливе розв'язання інтервалу g-cis:
- Des-dur, b-moll, d-moll (гарм.), B-dur (гарм.);
  - D-dur, h-moll, dis-moll (гарм.), H-dur (гарм.);
  - D-dur, h-moll, d-moll (гарм.), H-dur (гарм.);
  - D-dur, h-moll, des-moll (гарм.), H-dur (гарм.).
23. Вказати правильні пари характерних інтервалів:
- зб.2, зб.7; зм.4, зб.5.
  - зб.2, зм.7; зб.4, зм.5;
  - зб.2, зм.7; зм.4, зб.5;
  - зб.2., зм.7, зб.1., зм.8.
24. Визначити тональності, в яких можливе розв'язання інтервалу fis-es:
- Es-dur (гарм.), E-dur (гарм.);
  - Es-dur (гарм.), g-moll (гарм.);
  - G-dur (нат.), g-moll (нат.);
  - G-dur (гарм.), g-moll (гарм.).

II семестр

Тема: Лади народної та професійної музики.

- Лад, у якому від I ступеня утворюється зменшена квінта, називається:
  - гуцульським;
  - локрійським;
  - міксолідійським;
  - зменшеним.
- Послідовність звуків d-e-f-g-a-h-c-d є ілюстрацією:

- а) ре-мінорної тональності;
  - б) гармонічного мінору;
  - в) дорійського ладу;
  - г) Ре-мажорної тональності.
3. Діатонічний 7-ступеневий звукоряд із низьким II ступенем, називається:
- а) фригійським;
  - б) міксолідійським;
  - в) локрійським;
  - г) еолійським.
4. Мінорна пентатоніка – ладовий звукоряд, схожий до мінору із пропущеними у ньому ... ступенями:
- а) V і VI;
  - б) IV і VI;
  - в) IV і VII;
  - г) II і VI.
5. "Лідійська кварта" і "міксолідійська септима" – характерні ознаки:
- а) "циганської гами";
  - б) двічі гармонічного мажору;
  - в) підгалянського ладу;
  - г) лідійського ладу.
6. Ладовий звукоряд, у якому відсутні півтони, теорія музики визначає як:
- а) цілотновий;
  - б) гуцульський;
  - в) зменшений;
  - г) іонійський.
7. Послідовність звуків f-g-a-c-d характеризує:
- а) домінантовий лад;
  - б) гаму М.Риського –Корсакова;
  - в) паралельно-змінний лад;
  - г) мажорну пентатоніку.
8. Гуцульський лад – це мінор з підвищеними ... ступенями:
- а) IV і VII;
  - б) тільки IV;
  - в) IV і VI;
  - г) VI і VII.
9. Іншою назвою двічі гармонічного мінору є:

- а) однойменно-змінний лад;
  - б) "циганська" або "угорська" гама;
  - в) зменшений лад;
  - г) гуцульський.
10. Штучні лади – це лади, які виникли:
- а) у народній музиці;
  - б) в епоху Середньовіччя;
  - в) у процесі творчого пошуку композиторів ХІХ –ХХІ століть;
  - г) у творчості композиторів віденської класичної школи.
11. Лад, у якому мажорна тоніка чергується з тонікою паралельного мінору, називається:
- а) паралельно-змінним ладом;
  - б) однойменно-змінним ладом;
  - в) домінантовим;
  - г) гуцульським.
12. "Гама М. Римського-Корсакова" – це послідовність інтервалів:
- а) "тон-півтора тон";
  - б) "тон-тон";
  - в) "півтон-півтон";
  - г) "тон-півтон" або навпаки – "півтон-тон".
13. До штучних ладів належать:
- а) мажорна пентатоніка;
  - б) ангемітоновий;
  - в) "гуцульський лад";
  - г) "угорська" гама.

Тема: Акорди. Тризвуки, септакорди та їх види.

1. Акорди терцевої будови – акорди, звуки яких розташовані по:
  - а) терціях;
  - б) квартах;
  - в) квартах і квінтах;
  - г) терціях і секундах.
2. Септакорд – це акорд, що складається із ... звуків:
  - а) 4;
  - б) 3;
  - в) 7;
  - г) 2.

3. Нонакорд – це акорд, що складається із ... звуків:
  - а) 4;
  - б) 5;
  - в) 9;
  - г) 7.

4. До консонуючих акордів належать тільки:
  - а) мажорні та мінорні тризвуки, а також їх обернення;
  - б) збільшені та зменшені тризвуки та їх обернення;
  - в) септакорди, нонакорди;
  - г) ундецимакорди.

5. Основний вид акорду – це розташування всіх звуків акорду по:
  - а) терціях;
  - б) квінтах;
  - в) квартах;
  - г) терціях і квартах.

6. Між крайніми звуками Z_{m53} утворюється інтервал ... , від якого він отримав назву:
  - а) ч.5;
  - б) зб.5;
  - в) зм.5;
  - г) зм.3.

7. Оберненнями тризвуку є:
  - а) секстакорд та квінтсекстакорд;
  - б) секстакорд та квартсекстакорд;
  - в) терцквартакорд та квартсекстакорд;
  - г) квінтсекстакорд та секундакорд.

8. Енгармонічно рівними є ... тризвуки та їх обернення:
  - а) зменшені;
  - б) збільшені;
  - в) мажорні;
  - г) мінорні.

9. Вказати правильну будову Z_{m6} :
  - а) в.3 + ч.4;
  - б) м.3. + ч.4;
  - в) м.3 + зб.4;
  - г) в.3 + зм.4.

10. Вказати правильну будову $Зб_{64}$:

- а) $зм.4 + в.3$;
- б) $зб.4 + в.3$;
- в) $ч.4 + в.3$;
- г) $ч.4 + м.3$.

11. Залежно від септими (в.7 або м.7), яка утворюється між крайніми звуками септакорду, а також тризвука ($В_{53}$, $М_{53}$, $Зм_{.53}$ $Зб_{.53}$), який лежить в основі септакорду, розрізняють:

- а) 7 видів септакордів;
- б) 8 видів септакордів;
- в) 9 видів септакордів;
- г) 4 види септакордів.

12. Вказати правильну будову $ВВ_7$:

- а) $в.3 + м.3 + в.3$;
- б) $в.3 + в.3 + в.3$;
- в) $м.3 + в.3 + в.3$;
- г) $в.3 + в.3 + зб.3$.

13. Вказати правильну будову $МЗм_7$:

- а) $м.3 + м.3 + м.3$;
- б) $м.3 + м.3 + в.3$;
- в) $в.3 + м.3 + м.3$;
- г) $зм.3 + зм.3 + м.3$;

14. Оберненнями септакорду є:

- а) квінтсекстакорд, квартсекстакорд, терцквартакорд;
- б) квінтсекстакорд, секстакорд, секундакорд;
- в) квінтсекстакорд, терцквартакорд, секундакорд;
- г) терцквартакорд; нонакорд, ундецимакорд.

15. Енгармонічно рівними є обернення:

- а) $ЗмЗм_7$;
- б) $МЗм_7$;
- в) $МВ_7$.
- г) $ВМ_7$.

Тема: Головні септакорди з розв'язанням (D_7 , VII_7 , II_7)

1. D_7 за своєю структурою відповідає:

- а) $МВ_7$;
- б) $ММ_7$;

- в) МЗ_{М7};
г) ВВ₇.
2. Вказати правильну будову D₇:
- а) м.3 + м.3 + в.3;
б) в.3 + м.3 + в.3;
в) в.3 + м.3 + м.3;
г) в.3 + в.3 + в.3.
3. Нижнім звуком D₄₃ є:
- а) терція;
б) квінта;
в) септима;
г) прима.
4. D₆₅ будується на:
- а) VI ступені;
б) I ступені;
в) II ступені;
г) VII ступені.
5. D₂ розв'язується у:
- а) неповний T₅₃ (t₅₃);
б) розгорнутий T₅₃ (t₅₃);
в) T₆ (t₆);
г) T₆₄ (t₆₄).
6. Ввідні септакорди – це септакорди, які будуються на:
- а) VII ступені;
б) V ступені;
в) I ступені;
г) IV ступені.
7. ${}_mVII_7$ та ${}_{zm}VII_7$ будуються:
- а) у натуральному та гармонічному видах мажору;
б) у натуральному мажорі;
в) у гармонічному мінорі.
г) у натуральному мінорі.
8. Септакорди VII ступеня розв'язуються в акорди тонічної групи з подвоєною:
- а) примою;
б) терцією;
в) квінтою;

- г) прямою і терцією.
9. Вказати правильну будову ${}_{\text{м}}\text{VII}_{43}$:
- $\text{м.3} + \text{в.2} + \text{м.3}$;
  - $\text{в.3} + \text{в.2} + \text{м.3}$;
  - $\text{в.3} + \text{м.2} + \text{м.3}$;
  - $\text{м.3} + \text{м.3} + \text{в.3}$.
10. ${}_{3\text{м}}\text{VII}_2$ на основі внутрішньофункційного розв'язання переходить у:
- D_{65} ;
  - D_7 ;
  - D_2 ;
  - D_{43} .
11. Енгармонічно рівними є обернення:
- D_7 ;
  - ${}_{\text{м}}\text{VII}_7$;
  - ${}_{3\text{м}}\text{VII}_7$;
  - II_7 .
12. II_7 має іншу назву:
- домінантсептакорд;
  - субдомінантсептакорд;
  - тонічний септакорд;
  - квартакорд.
13. II_{43} будується на:
- I ступені;
  - V ступені;
  - VI ступені;
  - IV ступені.
14. II_{65} на основі міжфункційного розв'язання переходить у:
- VII_{43} ;
  - VII_{65} ;
  - VII_2 ;
  - VII_7 .
15. Вказати правильну послідовність акордів:
- $\text{II}_2 — \text{VII}_{65} — \text{D}_{43} — \text{T}_{53}$;
  - $\text{II}_2 — \text{VII}_7 — \text{D}_2 — \text{T}_6$;
  - $\text{II}_2 — \text{VII}_7 — \text{D}_{65} — \text{T}_{53}$;
  - $\text{II}_2 — \text{VII}_7 — \text{D}_7 — \text{T}_{53}$.

**Тема: Хроматизм, його види. Хроматична гама мажору та мінору.
Ладова альтерація у мажорі та мінорі.
Тональності I ступеня споріднення.**

1. Грецьке слово "хрома", від якого утворився термін "хроматизм, означає:
  - а) "зміна";
  - б) "колір", "фарба";
  - в) "нюанс";
  - г) "дієз".

2. Хроматична гама містить ... хроматично змінених ступенів:
  - а) 5;
  - б) 7;
  - в) 12;
  - г) 6.

3. Під час правопису мажорної хроматичної гами у висхідному русі незмінними залишаються ... ступені:
  - а) I і V ступені;
  - б) V і VI ступені;
  - в) IV і VII ступені;
  - г) III і VI ступені.

4. Під час руху вниз у мінорній хроматичній гамі не змінюються ... ступені:
  - а) I і V;
  - б) II і IV;
  - в) змінюються усі ступені;
  - г) II і III.

5. У мажорі ладовій альтерації підлягають .. ступені:
  - а) II, IV, VII;
  - б) I, IV, VII;
  - в) I, III, V;
  - г) II, IV, VI.

6. У мінорі внаслідок ладової альтерації IV ступінь:
  - а) підвищується;
  - б) понижується;
  - в) підвищується і понижується;
  - г) залишається незмінним.

7. Півтоновий рух у зворотному напрямі від альтерованих ступенів до їх діатонічної форми, називається:
- хроматизмом;
  - альтерацією;
  - інверсією;
  - дезальтерацією.
8. зм.3 – це хроматичний інтервал, який обертається в:
- зб.3;
  - зб.6;
  - дв.зб.6;
  - зм.6.
9. У ладі є ... зб.6:
- 3;
  - 4;
  - 5;
  - 2.
10. Вказати правильну послідовність споріднених тональностей до даної f-moll:
- f – A, c, E, b, Des, C;
  - f – As, c, Es, b, Des, C;
  - f – As, c, Es, b, Des, B;
  - f – as, c, Es, b, Des, C.

Тема: Транспозиція. Мелодія. Фактура. Секвенції.

- Транспозиція – це:
  - перехід з однієї тональності в іншу;
  - перенесення мелодії в іншу тональність без будь-яких змін;
  - плавне виконання мелодії;
  - засіб скорочення нотного письма.
- Під час здійснення транспозиції на хроматичний півтон вгору з тональності As-dur утвориться тональність:
  - A-dur;
  - Ases-dur;
  - a-moll;
  - B- dur.
- Інтервал, на який переміщується секвенція, називається:
  - мотивом секвенції;

- б) хроматичним;
  - в) ланкою секвенції;
  - г) кроком секвенції.
4. Під час здійснення транспозиції на певний інтервал:
- а) нотний текст залишається на місці, але змінюється ключ;
  - б) змінюються лише ключеві знаки;
  - в) змінюється лад;
  - г) тоніка даної тональності та нотний текст переносяться на певний інтервал.
5. Найменшими смисловими елементами у мелодії є:
- а) інтонації;
  - б) фрази;
  - в) речення;
  - г) мотиви.
6. Секвенція, ланки якої рухаються по ступенях даної мажорної або мінорної тональності, називається:
- а) діатонічною;
  - б) хроматичною;
  - в) транспонуючою;
  - г) модулюючою.
7. Одним із жанрів поліфонічної музики є:
- а) fuga;
  - б) соната;
  - в) етюд;
  - г) марш.
8. Найвищою точкою розвитку мелодії є:
- а) цезура;
  - б) кульмінація;
  - в) каденція;
  - г) фраза.
9. Звороти (гармонічні), що завершують окрему музичну побудову і виклад музичної думки, називаються:
- а) секвенціями;
  - б) цезурою;
  - в) кульмінацією;
  - г) каденціями або кадансами.

10. Багатоголосна фактура, яка ґрунтується на виділенні мелодії та її гармонічного супроводу називається:
- а) гетерофонією;
  - б) поліфонією;
  - в) гомофонією;
  - г) монодією.
11. Секвенція, ланка якої рухається по тональностях I ступеня споріднення, називається:
- а) транспонуючою;
  - б) діатонічною;
  - в) хроматичною;
  - г) модулюючою.
12. До транспонуючих інструментів належить:
- а) валторна;
  - б) скрипка;
  - в) фортепіано;
  - г) трикутник.

**Тема: Знаки скорочення та спрощення нотного письма.
Мелізми. Музичний синтаксис. Період.**

1. Вертикальна хвиляста лінія зліва біля акорду – знак спрощеного запису:
- а) глісандо;
  - б) арпеджіо;
  - в) тремоло;
  - г) трелі.
2. Позначення *D. s. al F.* у нотному тексті є аббревіатурою італійського вислову:
- а) "від знаку до кінця";
  - б) "від початку до кінця";
  - в) "з раптовим закінченням";
  - г) "для повторення".
3. Трель (від італ. *trillo* – "тремтячий") – це:
- а) звукове вібрато;
  - б) швидке репетиційне повторення одного і того ж самого звуку чи співзвуччя;
  - в) швидке чергування двох суміжних звуків;
  - г) звукове глісандо.

4. Момент, що відокремлює закінчення однієї побудови від початку наступної, незалежно від їх масштабу, називається:
  - а) каденцією;
  - б) паузою;
  - в) кульмінацією;
  - г) цезурою.

5. Замість прямої репризи у нотному тексті використовується:
  - а) "знак" (Dal segno);
  - б) "ліхтар";
  - в) вольти;
  - г) кода.

6. Октавний пунктир – це:
  - а) знак октавного дублювання мелодії;
  - б) октавне відлуння обертонів;
  - в) швидке послідовне виконання звуків акорду у висхідному русі;
  - г) знак перенесення музичного фрагмента на ч.8 вгору або вниз.

7. Періоди квадратної структури – це періоди, речення яких складаються:
  - а) із парної кількості тактів;
  - б) із тактів, що збільшують масштаб періоду після заключної каденції;
  - в) із непарної кількості тактів;
  - г) зі вступу.

8. Швидке повторення одного або декількох звуків називається:
  - а) арпеджіо;
  - б) тремоло;
  - в) глісандо;
  - г) форшлаг.

9. Прямою репризою є:
  - а) спеціальний нотний знак, який виставляють наприкінці повторюваної побудови;
  - б) знак подовження нотного письма;
  - в) знак, що визначає місце початку повторення уривку музичного твору;
  - г) знак, що вказує на місце, від якого треба перейти до повторення попереднього уривку і почати повторення наступного.

10. Найменшою структурною одиницею у членуванні музичного тексту, що містить одну, іноді дві долі такту є:
  - а) інтервал;

- б) фраза;
- в) речення;
- г) мотив.

11. Глісандо – особливий прийом гри на інструментах, що полягає у:

- а) швидкому послідовному виконанні звуків акорду;
- б) швидкому повторенні одного або кількох звуків;
- в) легкому та швидкому ковзанні пальцем по струнах чи клавішах;
- г) кластер на чорних клавішах.

13. Звороти (гармонічні), що завершують окрему музичну побудову і виклад музичної думки, називаються:

- а) секвенціями;
- б) каденціями або кадансами;
- в) кульмінацією;
- г) фразою.

14. Sop 8 – запис нотного тексту з:

- а) з квінтовым подвоєнням.
- б) октавним подвоєнням;
- в) октавним перенесенням музичного фрагмента;
- г) терцевим подвоєнням.

15. Групето – це:

- а) група дрібно тремолоючих звуків;
- б) швидке ковзання пальцем по струнах чи клавішах;
- в) тривале розспівування одного складу тексту;
- г) мелізматичний мотив, що "оповиває" орнаментований звук.

6. Завдання для ККР

"Музичний звук та його властивості. Музична система та її елементи"

Письмові завдання:

1. Написати основні назви звуків латинськими великими літерами.
2. Ті ж самі назви звуків записати малими літерами.
3. Замінити складові назви звуків літерними:
сі, мі, фа, ре, соль, мі, фа, ля, до.
4. Пропоновані літерні назви звуків замінити складовими:
С, А, F, D, G, H, D, A, C, H.
5. Побудувати на нотному стані обертоновий звукоряд від звуків G, A,

F, H великої октави.

6. У побудованих обертонових звукорядах виписати:

- 4, 5, 6 обертони;
- 3, 4, 5 обертони;
- 6, 7, 8, 10 обертони;
- 9, 12, 14 обертони.

7. Записати нотами зазначені літерними назвами звуки:

- а) у скрипковому ключі: c^3 , d^4 , as^2 , his^1 , d^3 , b^1 ;
- б) у басовому ключі: fis , A_2 , es , G , E , $ases$, F_1 , B , c , $Gisis$.

8. Зробити енгармонічну заміну наступних звуків:

Вправи для гри на фортепіано:

1. Заграти наступні звуки:

- ля, фа, сі, ре, соль, мі, до, фа, сі, мі, соль;
- c , f , h , d , g , e , a , f , d , g , h , c .

2. Заграти на фортепіано обертоновий звукоряд від звуків D, C, E великої октави.

3. Заграти на фортепіано всі звуки: великої октави, першої октави, контроктави, третьої октави, малої октави, субконтроктави.

4. Заграти на фортепіано наступні звуки:

- a^1 , G_1 , h , $disis^2$, c^3 , fis , es^2 , A , F_1 , g , Gis , e^1 , b^2 , C_1 , f^2 , f^3 , A_1 , gis^1 , H_2 .

5. Назвати підряд всі 12 клавiш октави: а) тільки дієзними назвами;

б) тільки бемольними назвами.

"Нотне письмо. Система ключів"

Письмові завдання:

Ноти. Паузи. Знаки збільшення тривалостей.

1. Поєднати у групи, що дорівнюють одній четвертній, поданий ряд тривалостей:

2. Поєднати у групи, що дорівнюють одній четвертній із крапкою, поданий ряд тривалостей:

3. Записати однією нотою кожну групу нот:

4. Наступні числові позначення замінити нотними знаками: 8/16, 2/2, 4/32, 4/8, 2/16, 8/64, 4/4, 8/8, 16/32, 2/1, 2/4, 1/2.

5. Записати однією нотою з крапкою подані суми тривалостей:

6. Переписати вказані приклади, замінивши заліговані ноти нотою з крапками:

Нотний стан. Ключі.

7. Записати на нотоносці:

у скрипковому ключі – b, as¹, disis², e³;

у басовому ключі – Cis, E₁, F, a, f¹;

в альтовому ключі – dis, H, as, e¹, cis²;

у теноровому ключі – g, des, A, Gis, b.

8. Переписати мелодії:

в альтовому ключі:

у теноровому ключі:

Поволі

Ой ли- та- є со- ко- зонь- ку по по- то

та зди- ра- є че- ля- бонь- ку до- до- му.

Вправи для гри на фортепіано:

1. Заграти на фортепіано наступні приклади:

Швидко

Ой ні- ду я до мли- на до ді- ря- во- зо,

чи не най- ду Ба- си- ля ку- че- ря- во- зо.

"Форми запису багатоголосної музики. Партитура"

Письмові завдання:

1. Переписати пропонування двоголосний приклад на один нотоносець у скрипковому ключі:

Lento assai

Й.С.Бах Фуга для фортепіано

2. Переписати у вигляді триголосної партитури:

– нижній голос у басовому ключі, середній – в альтовому, а верхній – у скрипковому:

Помірно Я.Степовий. Салок вишневий

– нижній голос у басовому ключі, середній – у теноровому, а верхній – в альтовому:

Помірно Тиха вода, Українська нар. пісня

3. Переписати вказаний уривок у вигляді чотириголосної партитури для струнного квартету: верхній голос (1 скрипка) – у скрипковому ключі, другий голос (2 скрипка) – у скрипковому, третій голос (альт) – в альтовому, четвертий (віолончель) – у басовому:

Р.Шуман. П'єса, op. 15 №13

4. Переписати чотириголосні партитури як дворядкові фортепіанні (два верхні голоси – у верхній рядок у скрипковому ключі, два нижні голоси – в нижній рядок у басовому ключі):

Andante cantabile П. Чайковський. Квартет, оп 11 (D-dur)

Violino 1

Violino 2

Viola

Cello

Allegro brillante М.Г. Лиса. Струнний квартет

Violino 1

Violino 2

Viola

Cello

pp

Вправи для гри на фортепіано:
Заграти пропоновані уривки:

Andante con moto О.Бородин. Квартет №1, ч. II

Violino

Viola

p dolce

Andante В.Сільвестров. Квартет, ч. II

Viola

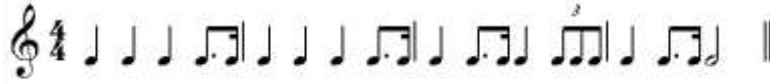
Violoncello

p

"Ритм. Ритмічний малюнок. Основний та особливий ритмічний поділ"

Письмові завдання:

1. Визначити, до якого жанру (польки, вальсу, мазурки, маршу) належать ці ритмічні малюнки:

2. Пов'язати в'язками запропоновані ноти з поділом, де потрібно, на побічні групи, кожна з яких дорівнює:

а) четвертній:

б) половинний:

в) четвертній із крапкою:

Вправи для гри на фортепіано:

Виконати на фортепіано запропоновані музичні приклади:

Andante cantabile Л. Дичко. Червона калина

Я ж те-бе те-пер на служ-бу ви-ряд-

Molto espressivo Ю. Іщенко. Концерт для віолончелі з оркестром №1. ч. II

"Метр. Розмір. Групування в інструментальній та вокальній музиці"

Письмові завдання:

1. Визначити, в яких із указаних мелодій є затакт та виставити тактові риси:

2. Виставити тактові риси та правильно згрупувати тривалості у розмірі:

а) 2/4:

б) 3/4:

в) 3/2:

г) 6/8:

д) 5/4:

Вправи для гри на фортепіано:

Визначити за групуванням розміри цих мелодій і ритмічно правильно їх виконати:

"Метр. Ритм. Види ритмічного руху. Синкопа та її види. Геміола."

Письмові завдання:

Правильно записати приклади із синкопами, по-можливості, без використання ліг:

Four staves of musical notation for piano exercises. The first staff is in 3/8 time, the second in 4/4, the third in 6/8, and the fourth in 3/4. The third staff includes a 16th-note exercise.

Вправи для гри на фортепіано:

Визначити геміолу та виконати цей уривок твору:

Allegro П. Хіндеміт. Бостон

Musical score for "Boston" by Paul Hindemith, marked **Allegro**. It features a 3/4 time signature and a hemiola pattern in the bass line.

Визначити види синкоп, виконати мелодії:

Allegretto Ш. Гуно. Оп. "Фауст"

Musical score for "Faust" by Charles Gounod, marked **Allegretto**. It features a 3/4 time signature and syncopation.

Tempo di valse М. Глінка. Оп. "Руслан і Людмила"

Musical score for "Ruslan and Lyudmila" by Mikhail Glinka, marked **Tempo di valse**. It features a 6/8 time signature and syncopation.

Allegretto Ой біжить коник, Українська нар. пісня.

Ой бі-жить ко-ник під греч-кою,
а за ним Ва-силь з у-доч-кою.

Ой летіла синя пав. Українська нар. пісня

1. 2.

Блюз

В.Гаврилін. Вокаліз

"Темп. Динаміка. Агогіка. Артикуляція."

Письмові завдання:

- Записати по пам'яті італійські терміни:
  - повільних;
  - помірних;
  - швидких темпів.
- Записати по пам'яті італійські позначення прискорення темпу.
- Записати по пам'яті італійські позначення сповільнення темпу.
- Записати по пам'яті італійські терміни, що позначають посилення та послаблення звука.
- Записати визначення агогіки та артикуляції.

Вправи для гри на фортепіано:

- Заграти на інструменті будь-яку фразу (гаму) з різними акцентами. Усвідомити різницю у характері та виразності звука.
- Виконати музичні приклади з різноманітними темпами, динамічними відтінками, агогікою та артикуляцією. Визначити їх вплив на художній образ твору:

Allegro Н. Римський-Корсаков. Оп. "Садко"

Adagio Н. Римський-Корсаков. Оп. "Садко"

p

Andantino А. Дялов. Варшаві на польську народну тему

Andantino Ф. Шопен. Мазурка

"Лад, його елементи. Мажорний лад, мінорний лад. Їх різновиди."

Письмові завдання:

1. Виписати звукоряди вказаних мелодій, визначивши тональність, основні та похідні ступені. Підписати порядковий номер ступенів ладу:

Помірно Чорні брови, карі очі. Українська нар. пісня

Чор- ні і бро- ви, ка- рі і о- чі,
тем- ні, як ніч- ка, яс- ні, як день!

Швидко Ой Марічко. Українська нар. пісня

Ой Ма-річ-ко, чи-че-ри, чи-чи-ри, чи-чи-ри,

роз-че-ши ми ку-че-ри, ку-че-ри, ку-че-ри,

Повільно Угорська пісня

2. Від тонік до, до#, міб, фа, фа#, ля, сіб, побудувати в межах однієї октави натуральний та гармонічний вид мажору.

3. Визначити, в якій мажорній тональності пропонований тетрахорд є верхнім? нижнім?

4. Виписати нестійкі ступені гармонічного мажору в тональностях C, Cis, Ces, G, Ges, F, Fis, D, Des, B, H, A, As, E, Es.

5. Визначити, до яких тональностей гармонічного мажору належать наступні звуки:

6. Від тонік до, до#, ре, ре#, міб, мі, фа, фа#, соль, ля, ля#, сіб, сі побудувати в межах однієї октави натуральний вид мінору.

7. Визначити, до яких тональностей гармонічного і мелодичного мінору належать наступні звуки:

8. Визначити, до яких мінорних тональностей і до якого виду мінору належать ці тетракорди; визначити, чи є пропонований тетракорд у мінорній гамі верхнім або нижнім:

"Тональність. Квінтове коло тональностей. Енгармонізм тональностей"

Письмові завдання:

1. Записати у квінтовому порядку літерні назви всіх мажорних тональностей: а) дієзних; б) бемольних.
2. Визначити та записати літерні назви мажорних тональностей, що мають наступну кількість ключевих знаків альтерації: 2b, 4#, 5b, 2#, 6#, 6b, 3#, 4b, 1#, 7b, 5#, 3b, 7#, 1b, 0# та b.
3. Записати у скрипковому та басовому ключах ключеві знаки альтерації наступних мажорних тональностей: Des, D, Es, E, F, Fis, B, H, As, A, Ges, G, Ces, Cis.
4. Записати у квінтовому порядку літерні назви всіх мінорних тональностей: а) дієзних; б) бемольних.

5. Визначити та записати літерні назви мінорних тональностей, що мають наступну кількість ключевих знаків альтерації: 3#, 5b, 1#, 5#, 2b, 4b, 4#, 3b, 2#, 1b, 6b, 7#, 7b.
6. Записати у скрипковому та басовому ключах ключеві знаки альтерації наступних мінорних тональностей: h, c, fis, b, dis, d, f, es, gis, g, cis, as, ais, e.
7. Записати у літерному позначенні мажорні та мінорні тональності, в яких останнім ключовим знаком буде: mib, фа#, сольb, ре#, ля#, реb, мі#, фаb, сі#.
8. Зробити енгармонічну заміну цих співзвуч і розв'язати їх у стійке співзвуччя у вказаних тональностях:

Вправи для гри на фортепіано:

1. Грати висхідні і низхідні мажорні гами за квінтовым колом: а) дієзні; б) бемольні.
2. Заграти висхідні та низхідні мажорні гами: а) дієзні та бемольні, що мають однакову кількість знаків альтерації: G-dur, F-dur, D-dur, B-dur ...; б) дієзні та бемольні, тоніки яких є хроматичною видозміною одного і того ж самого ступеня: C-dur, Cis-dur, Ces-dur, G-dur, Ges-dur ...
3. Заграти висхідні та низхідні мажорні гами (натуральний та гармонічний вид), що мають наступну кількість знаків альтерації біля ключа: 1#, 7b, 3#, 5b, 6#, 4b, 2#, 6b, 4#, 3b, 5#, 2b, 7#, 1b.
4. Грати висхідні і низхідні мінорні гами за квінтовым колом: а) дієзні; б) бемольні.
5. Заграти висхідні та низхідні мінорні гами трьох видів: e-moll, es-moll, fis-moll, f-moll, gis-moll, g-moll, dis-moll, as-moll, c-moll, cis-moll, d-moll, h-moll, b-moll.

"Співвідношення тональностей. Паралельні, однойменні, однотерцеві тональності"

Письмові завдання:

1. Визначити та записати до вказаних тональностей їм паралельні:
D, e, h, H, fis, B, ais, E, cis, Des, C, g, A, es.

2. Виписати нестійкі ступені натурального мажору та натурального мінору у тональностях: D-dur – d-moll, b-moll – B-dur, Fis-dur – fis-moll.

3. Записати ступеневі послідовності нотами у скрипковому та басовому ключах у тональностях G, F, D, B, A, Es, E, As та їм паралельних мінорних:

а) 2/4 I–III| II–VI| V–IV| V–VII| III|;

б) 3/4 I-III-V| VI-IV-III| III- V-III|.

4. Визначити та записати до названих тональностей однотерцеві: As, h, C, dis, Ges.

Вправи для гри на фортепіано:

Заграти уривки:

а) в однойменному натуральному мажорі:

б) в однойменному натуральному мінорі:

в) в однойменному гармонічному мінорі;

приклади № 2 та № 4 – в однотерцевих тональностях:

"Інтервали на ступенях натуральних ладів"

Письмові завдання:

1. У тональностях F, f, D, d, H, h виписати всі великі інтервали.
2. У тональностях G, g, E, e, C, c виписати всі малі інтервали.
3. У тональностях A, fis, E, cis, H, gis виписати всі чисті інтервали.
4. Виписати всі зб.4 і зм.5 у натуральному виді мажору та мінору в тональностях: B, D, fis, b, As, E, h, dis, A, C, g, a.
5. Записати терції, що входять у склад T_{53} , S_{53} , D_{53} (t_{53} , s_{53} , D_{53}) натурального мажору та гармонічного мінору у тональностях: C, c, D, d, B, b, G, g, Fis, fis, A, a.
6. Визначити і позначити, в яких тональностях мажору і мінору та на яких ступенях зустрічаються наступні інтервали: ре-фа, фа-реб, сі-соль#, фа#-мі, сольb-сіб, мі-до#, ляb-ре, соль-до#, сі#-фа#, сіb-до, мі-сіб.

Вправи для гри на фортепіано:

Визначити, яким мажорним і мінорним тональностям та яким ступеням належать ці інтервали. Заграти їх на інструменті:

"Інтервали на ступенях гармонічних ладів"

Письмові завдання:

1. У тональностях d-moll, e-moll, g-moll, h-moll, c-moll, fis-moll, f-moll, cis-moll, b-moll, gis-moll (гармонічний вид) виписати та розв'язати зб.2, зм.7, зм.4, зб.5 і другу пару тритонів (зб.4 і зм.5).
2. У тональностях G-dur, F-dur, D-dur, B-dur, A-dur, Es-dur, E-dur, As-dur, H-dur, Des-dur (гармонічний вид) виписати та розв'язати зб.2, зм.7, зм.4, зб.5 і другу пару тритонів (зб.4 і зм.5).
3. Від звуків ляб, сіб, ре, соль, міб, до, реб, сольб, мі побудувати зб.2, визначити мажорні та мінорні тональності, до яких вони належать та розв'язати утворені інтервали.
4. Від звуків ре, сі, соль#, ре#, ля, мі, сі#, до#, ля# побудувати зм.7, визначити мажорні та мінорні тональності, до яких вони належать та розв'язати утворені інтервали.
5. Від звуків мі, ля, фа, ре, соль, сі, до, ляб, сіб, міб, реб, сольб побудувати зб.5, визначити мажорні та мінорні тональності, до яких вони належать та розв'язати утворені інтервали.
6. Від звуків соль, ля#, мі, сі, ля, фа, ре, фа#, до#, соль# побудувати зм.4, визначити мажорні й мінорні тональності, до яких вони належать та розв'язати утворені інтервали.
7. Визначити, до яких мажорних та мінорних тональностей належать інтервали та їх розв'язати:

Вправи для гри на фортепіано:

Визначити, яким мажорним і мінорним тональностям та яким ступеням належать інтервали. Заграти їх на інструменті:

The image shows four staves of musical notation. Each staff contains a sequence of chords and intervals. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second staff starts with a treble clef and a key signature of two flats (Bb). The third staff starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The fourth staff starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notation includes various chord symbols and intervals, some marked with 'x' or 'o' to indicate specific characteristics.

"Акустичне та ладове розв'язання інтервалів"

Письмові завдання:

1. Серед указаних інтервалів визначити дисонуючі та їх підписати. Дати варіанти акустичного розв'язання дисонуючих інтервалів:

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains a sequence of intervals: a major second, a minor second, a major third, a minor third, a major fourth, a minor fourth, a major fifth, a minor fifth, and a major sixth. The intervals are written as pairs of notes on a staff.

2. Розв'язати інтервали як нестійкі консонанси:

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains a sequence of intervals: a major second, a minor second, a major third, a minor third, a major fourth, a minor fourth, a major fifth, and a minor fifth. The intervals are written as pairs of notes on a staff.

3. Розв'язати дисонуючі інтервали:

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains a sequence of intervals: a major second, a minor second, a major third, a minor third, a major fourth, a minor fourth, a major fifth, and a minor fifth. The intervals are written as pairs of notes on a staff.

4. Визначити та замінити характерні інтервали на енгармонічно рівні консонанси:

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains a sequence of intervals: a major second, a minor second, a major third, a minor third, a major fourth, a minor fourth, a major fifth, and a minor fifth. The intervals are written as pairs of notes on a staff.

5. У тональностях G-dur, g-moll, As-dur, A-dur, gis-moll, dis-moll (гармонічний вид) виписати збільшені інтервали (зб.2, зб.5, зб.4) та їх розв'язати.

6. У тональностях E-dur, f-moll, B-dur, fis-moll, Es-dur, cis-moll (гармонічний вид) виписати зменшені інтервали (зм.7, зм.4, зм.5) та їх розв'язати.
7. Від звуку d, e, g, a побудувати вгору зб.4 і розв'язати у всіх можливих тональностях.
8. Від звуку g, a, b, c побудувати вниз зм.5 і розв'язати у всіх можливих тональностях.

Вправи для гри на фортепіано:

Визначити, до яких тональностей мажору і мінору належать інтервали, заграги їх на інструменті з розв'язанням:

7. Практичні завдання для гри на фортепіано

Акордові послідовності

1. У **c-moll**: $\frac{3}{4}$ t- t₂- VI | s₆- t₆₄- II₆₅ | D₂- t₆- s | t₆₄- D₇- VI | s- t₆₄- D₇ | t ||
2. **Es-dur**: $\frac{2}{4}$ T- D₆₄ | T₆- D₆ | D₆₅ - T | VI- II₆₅ | T₆₄ - D₇ | T - II₂ | T ||
3. **B-dur**: $\frac{2}{4}$ T - S₆ | II₄₃ - T₆₄ | II₆₅ - м VII₄₃ | T₆ - II₆₅ | T₆₄ - D₇ | T ||
4. **g-moll**: $\frac{4}{4}$ t - D₂ - t₆ - t | II₄₃ - t₆₄ - II₆₅ | зм VII₄₃ - D₂ - t₆ | s - t₆₄ - D₇ | t ||
5. **c-moll**: $\frac{3}{4}$ t - D₄₃ - t₆ | II₆₅ - зм VII₄₃ - D₂ | t₆ - II₇ - зм VII₆₅ | t₆ - D₆ - t | s₆₄ - II₂ - t ||
6. **e-moll**: $\frac{3}{4}$ t - II₄₃ - D | D₂- t₆ - II₇ | зм VII₆₅- t₆- II₇ | t₆₄- D₇ | t - s₆₄ - t ||
7. **F-dur**: $\frac{3}{4}$ T- II₆₅ - T₆ | S - T₆₄- II₄₃ | T₆₄ - D₇ - VI | II₄₃- II₆₅ | T₆₄ - D₇ | T ||
8. **Es-dur**: $\frac{4}{4}$ T - S₆₄ - D₄₃ - T₆ | III₅₃- VI₆₄- м VII₄₃ - III₆ | VI - s₆^r - D₅₃ - D₇ | T ||

9. **e-moll:** 2/4 t – II₂ | t – D₆ | D₆₅ – t | D₆₄ – t₆ | s – II₆₅ | t₆₄ – II₄₃ | t₆₄ – D₇ | t ||

10. **F-dur:** 2/4 T – T₂ | II₄₃ – t₆₄ | II₆₅ – _мVII₄₃ | T₆ – S | T₆₄ – D₇ | T ||

11. **D-dur:** 3/4 T – T₂ – VI | S₆ – T₆₄ – II₆₅ | D₂ – T₆ – S | T₆₄ – D₇ – VI | S – T₆₄ – D₇ | T ||

12. **d-moll:** 2/4 t – II₂ | _{3м}VII₇ – t | D₆₅ – t | II₆₅ – II₄₃ | t₆₄ – D₇ | t ||

13. **h-moll:** 3/4 t – t₂ – VI | s₆ – t₆₄ – II₆₅ | D₂ – t₆ – s | t₆₄ – D₇ – VI | s – t₆₄ – D₇ – t ||

14. **G-dur:** 3/4 T – II₆₅ – T₆ | S – T₆₄ – II₄₃ | T₆₄ – D₇ – VI | II₄₃ – II₆₅ | T₆₄ – D₇ | T ||

15. **A-dur:** 2/4 T – D₆₅ | T – T₆ | II₆₅ – _мVII₄₃ | T₆ – S | T₆₄ – D₇ | T ||

Секвенції

1. Заграти діатонічну (тональну) секвенцію:

2. Заграти діатонічну (тональну) секвенцію:

3. Заграти діатонічну (тональну) секвенцію:

Й. - С. Бах

4. Заграти діатонічну (тональну) секвенцію:

Е. Гріг

5. Заграти транспонуючу секвенцію по м.3 і в.3:

Moderato

П. Чайковський

6. Заграти транспонуючу секвенцію по м.3 і в.3:

Allegretto

7. Заграти транспонуючу секвенцію по м.3 і в.3:

Allegro

М. Глінка

8. Заграти хроматичну секвенцію:

9. Заграти хроматичну секвенцію:

Й. - С. Бах

10. Заграти хроматичну секвенцію:

Л. Бетховен

11. Заграти хроматичну секвенцію:

М. Римський-Корсаков

12. Заграти діатонічну (тональну) секвенцію:

М.Римський-Корсаков

13. Заграти транспонуючу секвенцію по м.3 і в.3:

14. Заграти хроматичну секвенцію:

15. Заграти транспонуючу секвенцію по м.3 і в.3:

8. Рекомендована література Базова література

1. Алексеев Б. Элементарная теория музыки : учебник для исполнительских фак. муз. вузов и теорет. отд- ний муз. училищ / Б. К. Алексеев, А. Н. Мясоедов. – М. : Музыка, 1986. – 240 с.
2. Березовчук Л. Н. Самоучитель элементарной теории музыки / Л. Н. Березовчук. – СПб : Композитор, 2008. – 399 с.
3. Вахромеев А. Элементарная теория музыки : учебник / А. Вахромеев. – [8-е изд.]. – М. : Музыка, 1983. – 224 с.
4. Виноградов Г. Занимательная теория музыки / Г. Виноградов, Е. Красовская. – М. : Музыка, 1991. – 192 с.
5. Красинская Л. Элементарная теория музыки : учеб. пособие для муз. уч-щ / Л. А. Красинская, В. Ф. Уткин. – [4-е изд., испр. и доп.]. – М. : Музыка, 1991. – 334 с.
6. Курс теории музыки / [под ред. А.Островского]. – Л. : Музыка, 1988. – 152 с.
7. Павлюченко С. Елементарна теорія музики : посіб. для муз. шкіл та училищ / С. Павлюченко. – К. : Музична Україна, 1997. – 160 с.
8. Побережна Г. І. Загальна теорія музики : підручник для студентів музично-педагогічних спеціальностей вищих пед. навч. закладів. / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця. – К. : Вища школа, 2004. – 303 с.
9. Серода В. П. Упражнения на фортепиано в курсе элементарной теории музыки / Серода В. П., Адеркас Т. Л., Синяева Л. С. – М., 1981. – 32 с.
10. Смаглий Г. А. Основи теорії музики : підручн. для навчальних закладів освіти, культури і мистецтва / Г. А. Смаглий., Л. В. Маловик. – [2-е вид.] – Харків : Факт, 2001. – 384 с.
- 11.Способин И. Элементарная теория музыки : учебник / И. В. Способин. – М. : Музыка, 1964. – 203 с.
12. Упражнения по элементарной теории музыки : учеб. пособие / [ред. Г. Фрейндлина]. – Л. : Музыка, 1986. – 174 с.
13. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки : учеб. пособие для муз. училищ / В. Хвостенко. – [3-е изд.]. – М. : Музыка, 1983. – 284 с.

Додаткова література

1. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс / Б. В. Асафьев. – М. : Музыка, 1965. – 375 с.
2. Белоненко А. Проблемы истории и теории древнерусской музыки / А. Белоненко. — Л., 1983. – 197 с.
3. Бражников М. Древнерусская теория музыки (по рукописным материалам XV–XVIII веков) / М. Бражников. – Л. : Музыка, 1972. – 182 с.

4. Браудо И. Артикуляция (О произношении мелодии) / И. Браудо [ред. Х. С. Кушнарєв]. – Ленинград: Гос. муз. изд-во, 1961. – 198 с.
5. Деменко Б. Полиритмика / Б. В. Деменко. – Киев : Музична Україна, 1988. – 119 с.
6. Дудка Ф. Основы нотной графики / Ф. Дудка. – К. : Музична Україна, 1977. – 204 с.
7. Єременко К. Про можливі шляхи розвитку сучасної системи нотописання / К. Єременко. – К. : Мистецтво, 1966. – 67 с.
8. Золочевський В. Про модуляцію / В. Золочевський. – К. : Музична Україна, 1972. – 284 с.
9. Келина Н. Безмашинное программирование в курсе элементарной теории музыки : практ. зад. для уч-ся и метод. рек. для препод. муз. шк. и уч-щ. / Келина Н. Л., Волшаник А., Лебец Л. – К. : Муз. Україна, 1985. – 119 с.
10. Мазель Л. Анализ музыкальных произведений. Элементы музыки и методика анализа малых форм : учебн. спец. курса для муз. вузов / Л. Мазель, В. Цуккерман. – М. : Музыка, 1967. – 751 с.
11. Мазель Л. О мелодики / Л. Мазель. – М. : Музгиз, 1952. – 300 с.
12. Мазель Л. Строение музыкальных произведений : учебн. пособ. для муз. вузов / Л. Мазель. – [3-е изд.]. – М. : Музыка, 1986. – 528 с.
13. Назайкинский Е. О музыкальном темпе / Е. В. Назайкинский. – М. : Музыка, 1965. – 95 с.
14. Назайкинский Е. О психологии музыкального восприятия / Е. Назайкинский. – М. : Музыка, 1972. – 383 с.
15. Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке : учебн. пособ. для студ. высших учебных заведений / Е. В. Назайкинский. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 248 с.
16. Приходько В. Музыкальная фактура и исполнитель / В. Приходько. – Харьков : "Фолио", 1997. – 207 с.
17. Пясковский И. Логика музыкального мышления / И. Пясковский. – К. : Муз. Україна, 1987. – 184 с.
18. Рети Р. Тональность в современной музыке / Р. Рети. – М. : Музыка, 1968. – 130 с.
19. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці ХХ століття / М. Скорик. – Київ : Музична Україна, 1983. – 160 с.
20. Сокол А. Теория музыкальной артикуляции / А. Сокол. – Одесса : ОКФА, 1995. – 206 с.
21. Тиц М. Про сучасні проблеми теорії музики / М. Тиц. – К. : Муз. Україна, 1976. – 160 с.
22. Тюлин Ю. Н. Учение о музыкальной фактуре и мелодической фигурации: Мелодическая фигурация : учеб. пособие для историко-теоретических и композиторских факультетов музыкальных вузов в 2-х книгах / Ю. Н. Тюлин. – М. : Музыка, 1976. – 166с.; 1977. – 380 с.

23. Харлап М. Г. Ритм и метр в музыке устной традиции / М. Г. Харлап. – М. : Музыка, 1986. – 104 с.
24. Холопова В. Н. Вопросы ритма в творчестве композиторов XX века / В. Н. Холопова. – М. : Музыка, 1971. – 303 с.
25. Холопова В. Н. Музыкальный тематизм : научно-метод. очерк / В. Н. Холопова. – Л. : Музыка, 1983. – 88 с.
26. Холопова В. Н. Фактура : очерк / В. Н. Холопова. – М. : Музыка, 1979. – 87 с.
27. Шерман Н. Формирование равномерно-темперированого строя / Н. Шерман. – М. : Музыка, 1964. – 120 с.
28. Шип С. Музична форма від звуку до стилю : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / С. Шип. – К.: Заповіт, 1998. – 368 с.
29. Южак К. И. Лад: тип порядка, динамическая и эволюционирующая система / К. И. Южак. // Традиции музыкальной науки : сб. ст. – Л. : Сов. композитор, 1989. – С. 45–69.
30. Юцевич Ю. Є. Музыка : словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга- Богдан, 2003. – 352 с.

Наклад 100 примірників